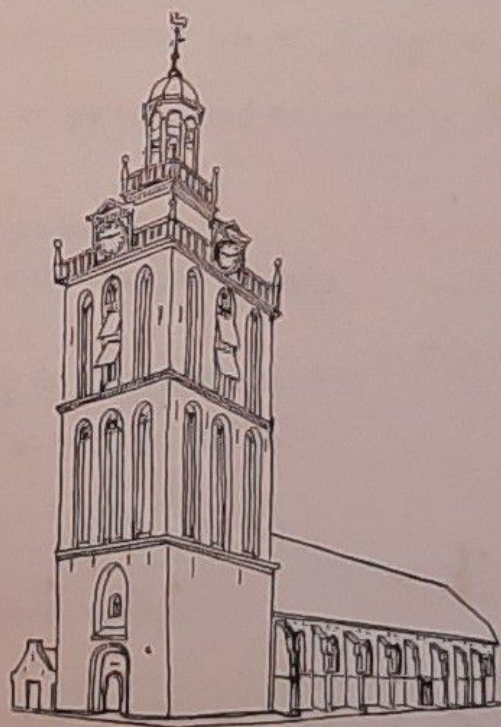


*'Het Huis is ruisend
van een melodie-'*



FEESTELIJKE INGEBRUIKNEMING VAN HET GERESTAUREERDE EN VERGROTE
ORGEL IN DE GROTE KERK TE MEPEL, VRIJDAG 5 JANUARI: MAESTOSO —
ZATERDAG 6 JANUARI: SCHERZO — ZONDAG 7 JANUARI: KORAAAL

Officiële ingebruikneming
van het orgel op
vrijdagavond 5 januari 1968

1. De heer G. van der Hoening, voorzitter van het college van kerkvoogden, opent de bijeenkomst en draagt het orgel over aan de gemeente.
2. Ds. H. J. de Jong brengt als assessor van de Centrale Kerkersaad de dank van de gemeente tot uitdrukking.
3. De heer C. Edskes, rijksorgeladviseur, vertelt iets over de geschiedenis van het orgel.
4. Orgelbespeling door Lambert Erné, adviseur voor de orgelcommissie der Nederlandse Hervormde Kerk.
5. Orgelbespeling door Nico Verrips, cantor-organist bij de Hervormde Gemeente te Meppel.
6. Avondgebed, dienaar ds. W. A. Verheij.

Na afloop is er gelegenheid het orgel te bezichtigen.

Programma Lambert Erné

- | | |
|------------------------------------|--|
| 1. Nun komm der Heiden Heiland | Jan Pieterszoon Sweelinck
1562-1621 |
| 2. Allein Gott in der Höh' sei Ehr | Johann Sebastian Bach
1685-1750 |
| 3. Toccata | Georg Muffat
1645-1704 |

Programma Nico Verrips

- | | |
|--------------------------------------|-----------------------------|
| 1. Noël | Claude d'Aquin
1694-1772 |
| 2. Drie koraalvoorspelen | Helmut Walcha
1907- |
| a. Den die Hirten lobten sehre | |
| b. Fröhlich soll mein Herze springen | |
| c. Zu Bethlehem geboren | |
| 3. Finale | Hans Micheelsen
1902- |

LITURGIE VAN HET AVONDGEBED

Dienaar:
In de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.

Dienaar:
Wij belijden voor U, Vader der lichten,
de armoede van ons geloof
en het stilvallen van ons lied.
Ontferm U onzer, o God,
hergeef ons de vreugde over uw heil,
leg een nieuw lied op onze lippen.

Gemeente:
Amen (gesproken).

Dienaar:
Genade, vergeving en kwijtschelding onzer zonden verlene ons de
almachtige en barmhartige Heer.

Gemeente:
Amen (gesproken).

Gemeente:
Gezang 99 uit de 102 gezangen

1. Kom Heilige Geest, Gij vogel Gods,
daal neder waar Gij wordt verwacht.
Verschijn, Lichtengel, in de nacht
van onze geest, verward en trots.
2. Waar Gij niet zijt, is het bestaan,
is alle denken, alle doen
zo leeg en woest, zo dood, als toen
Gij, Geest, nog niet waart uitgegaan.
3. Hoor, Heilige Geest, wij roepen U.
Kom, wees aanwezig in het woord.
Wek onze geest, opdat hij hoort,
wek ons tot leven, hier en nu.
4. O Heilige Geest, wij zijn verblijd.
Gij immers, eeuwig ondoorgrond,
legt zelf dit lied ons in de mond
ten teken dat Gij bij ons zijt.

Dienaar:
Lezing van Exodus 15 : 1-5; 11-13.
Lezing van Philippenzen 4 : 4-7.
Lezing van Mattheus 26 : 26-32.

Gemeente:
Gezang 91 uit de 102 gezangen.

1. Zingt een nieuw lied voor God den
[Here
en weest van harte zeer verblijd.
God wil ahier met ons verkeren,
hier wordt een huis voor Hem bereid.
Hij heeft de hand
en het verstand
gezegend voor het werk,
de bouw van Christus' kerk.
2. De Heilige Geest geeft taal en teken.
Christus deelt al zijn gaven uit.
De Vader zelf wil tot ons spreken
en elk verstaat wat het beduidt.
Wees ons nabij
en maak ons vrij
in dit uw heiligdom.
Kom, Here Jezus, kom!

Dienaar:

Wij danken U, Heer,
dat wij wonen mogen in het huis van uw trouw
ons verblijden mogen in de rijkdom van uw gaven.
Geef dat wij het antwoord niet verzuimen,
de liederen die U prijzen,
de lofzangen waarop Gij troont,
waarin ons bestaan zich opricht tot leven en vreugde.
Wij danken U, Heer,
voor de overbodigheid van ons musiceren
zodat wij van onze boze werken moeten afdaten
om ons te verlustigen in het uwe alleen.

Geef dat dit instrument tot in verre geslachten
getuigen mag van de vreugde, de kern der dagen;
tot de lofzang begint in het avondloos licht,
aangeheven door de schare die niemand tellen kan,
opgestaan tot de eeuwige lof van Uw Naam.

Doe ons verstaan in de nacht die wij ingaan
dat de duisternis spreekt van de morgen die komt,
zodat wij rusten mogen in hope
en ook in de slaap de blijmoedigheid bewaren.

Dienaar en gemeente:
Gebed des Heren.

Gemeente:
Gezang 279.

1. De nacht, de moeder van de rust,
des hemels grote fakkel blust.
Van arbeid zijn de leden moe,
de sluimer drukt de ogen toe.
2. O Hoeder groot van Israél,
wees ons een trouwe nachtgezel,
en wakker om ons henen ziet:
zo vrazen wij de vijand niet.
3. Gij hebt al wat op aarde is
begraven in de duisternis.
Begraaf ook onze zonde boos
in uw genade grondeloos!
4. Wanneer het lichaam slapen gaat,
de ziele toch niet slapen laat,
maar waken tot U allen tijd,
die aller zielen Vader zijt.
5. Totdat het aardse wederom
in zoeten slaap ter aarde kom',
de geest in volle zaligheid,
waar hem de rust is toegezeld.

Dienaar:
Zegene en behoede ons de almachtige en barmhartige God,
de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Gemeente:
Amen (gezongen).

De geschiedenis van het orgel

Het orgel van de Hervormde kerk te Meppel werd in eerste aanleg gebouwd door de orgelmaker Jan Harmens Kamp. Jan Harmens woonde te Berlicum in de provincie Friesland. Zijn vader Harmens Jansz. was tevens orgelmaker. Vader en zoon werkten tot 1690 aan verschillende orgels in Friesland. Na de dood van de vader in 1690 zette Jan Harmens de zaak van zijn vader voort. Hij bouwde o.a. in 1697 het nog bewaard gebleven orgel van de Hervormde kerk te Workum. Zowel het werk van Jan Harmens als dat van zijn vader was sterk geïnspireerd door de orgels van de familie Baders, welke omstreeks het midden van de 17de eeuw in Leeuwarden was gevestigd.

De totstandkoming van het orgel te Meppel heeft vele jaren geduurd. Op 1 april 1716 was het orgel voor keuring gereed. Uit het keuringsrapport van de organist N. Berff blijkt, dat het orgel op een aantal kleinigheden na gereed was. Op 13 juni 1717 werd het opnieuw gekeurd door Hendrik Lageman, organist te Amsterdam. Lageman maakte in zijn rapport een zevental opmerkingen. Jan Harmens werd vervolgens gesommeerd de gebreken zo spoedig mogelijk te verhelpen. Ondanks deze sommatie kwam het orgel echter niet gereed. Dit was vooral te wijten aan ziekte van de orgelmaker. Op 8 januari 1721 overleed Jan Harmens zonder het orgel te Meppel geheel te hebben voltooid.

Vervolgens werd contact opgenomen met Frans Caspar Schnitger, die zo juist het orgel in de Grote Kerk te Zwolle had opgeleverd. Hem werd opgedragen het werk te voltooien. In april 1722 was het orgel al gereed. Het werd op 8 mei 1722 gekeurd door de organist Petrus Havingha van Groningen. Schnitger wijzigde maar betrekkelijk weinig aan de opzet van het werk van Jan Harmens. Hij verving de springlade van het hoofdorgel door een nieuwe sleeplade en bracht voorts een aantal nieuwe registers aan.

De oorspronkelijke opzet van het orgel was er één met twee werken nl. hoofdorgel en rugpositief. Jan Harmens wijzigde dit tijdens de bouw. Hij bracht nog een derde werk (borstwerk) aan. Opvallend bij dit orgel was de aanwezigheid van drie manueelwerken, terwijl een zelfstandig pedaal ontbrak.

Het orgel heeft in de loop der tijd ingrijpende wijzigingen ondergaan. De oorspronkelijke orgelgalerij is verdwenen. Toen het plafond van de kerk werd verlaagd, heeft men een groot deel van de bekroning van de middentoren van het hoofdorgel weggenomen. Door de orgelmaker Proper te Kampen werd de kast van het rugpositief ontruimd. Het pijpwerk werd in de onderpartij van het hoofdorgel geplaatst. De kla-

viatuur werd van zijn oorspronkelijke plaats verwijderd en naar de zijkant van het orgel overgebracht. Nog later werden de oude frontpijpen door nieuwe van zink vervangen. Ook de dispositie was aangepast aan de toenmaals heersende smaak. Het borstwerk, dat ook niet in dit schema paste, werd geheel verwijderd. De fraaie gesneden bekroning van het rugpositief kreeg een plaats op het klankbord boven de kansel.

In overleg met de orgelcommissie van de Nederlandse Hervormde Kerk werd in 1951 besloten tot een algehele restauratie van het orgel. Uitgangspunt van deze restauratie was de oorspronkelijke conceptie van het instrument. Het werk werd opgedragen aan Mense Ruiter, orgelbouwer te Groningen. Het werk vorderde langzaam. Het gerestaureerde rugpositief werd voorlopig speelbaar in de kerk opgesteld. Inmiddels was ook het herstel van het kerkgebouw ter hand genomen. Hierdoor konden de verdere werkzaamheden aan het orgel geen voortgang vinden. Na de voltooiing van de kerkrestauratie kon het herstel van het orgel weer worden aangepakt. In 1963 werd opdracht gegeven tot het herplaatsen van het rugpositief en het afmaken van het herstel van het hoofdorgel. Het spreekt vanzelf dat de inzichten ten aanzien van de orgelrestauraties sedert 1951 nogal waren geëvolueerd. Door de trage gang van zaken was het echter mogelijk veel van de later opgedane ervaringen alsnog in praktijk te brengen. Dit heeft er in niet geringe mate toe bijgedragen het welslagen van deze restauratie te bevorderen.

Toen het herstel van de oude orgeldelen genoegzaam was gevorderd, besloot de kerkvoogdij ook het verdwenen borstwerk weer te laten aanbrengen. Bovendien kwam men tot het besluit om het instrument te verrijken met een geheel zelfstandig pedaal. Door de grote diepte van de later aangebrachte orgelgalerij was het mogelijk dit pedaal op een zodanige wijze aan te brengen, dat het oude orgel in geen enkel opzicht zou worden geschaad.

De gang van zaken bij deze restauratie heeft een treffende gelijkenis met die van de totstandkoming van dit instrument. Er zijn echter ook verschillen. De restauratie heeft zich over een nog langere termijn uitgestrekt dan de bouw, dit vooral vanwege het herstel van het kerkgebouw; maar het meest opvallende verschil is toch wel, dat het werk is voltooid door dezelfde orgelmaker die ook met het restauratiewerk was begonnen. Het is geen gemakkelijke zaak geweest maar het resultaat mag, alle omstandigheden in aanmerking genomen, er zijn. Een woord van lof aan het adres van de restaurateur is dan ook zeker op zijn plaats.

Onder de orgels in de provincie Drenthe — een gewest dat niet rijk is aan monumentale instrumenten — neemt het orgel van Meppel thans vooral door zijn grootte een zeer voorname plaats in.

Dispositie van het orgel

Hoofdwerk

Prestant 8'
Octaaf 4' *
Octaaf 2' *
Ruispijp 2 sterk *
Mixtuur 3 sterk *
Cymbel 4-6 sterk
Holpijp 8' *
Open fluit 4' *
Nasard 3' *
Quintadena 8' *
Dulciaan 16'
Trompet 8' *

Borstwerk

Gedekt 8'
Ged. fluit 4'
Octaaf 2'
Fluit Quint 1½'
Sifflet 1'
Scherp 3 sterk
Vox Humana 8'

Koppelingen

Rugwerk-Hoofdwerk
Borstwerk-Hoofdwerk

Rugwerk

Holpijp 8' *
Prestant 4'
Octaaf 2' **
Quint 1½'
Scherp 4 sterk
Open fluit 4' *
Fluit Quint 3' *
Woudfluit 2' *
Sesquialter 2 sterk **
Dulciaan 8' *

Tremulant

Pedaal

Prestant 16'
Octaaf 8'
Octaaf 4'
Mixtuur 6 sterk
Gedekt 8'
Bazuin 16'
Trompet 8'
Cornet 4'
Trompet 2'

Hoofdwerk-Pedaal
Rugwerk-Pedaal



De registers gemerkt met * zijn oud; die met ** zijn gedeeltelijk oud; de rest is nieuw.

Het orgel, gebouwd in 1716 door mr. Jan Harmens Kamp en gerestaureerd door Mense Ruiter

ORGELCONCERT door Nico Verrips

op zaterdag 6 januari 1968 om 19.30 uur

Programma

- | | |
|---|------------------------------------|
| 1. Noël | Claude d'Aquin
1694-1772 |
| 2. Preludium en Fuga G-dur | Johann Sebastian Bach
1685-1750 |
| 3. Drie koraalvoorpelen
a. Wachet auf, ruft uns die Stimme
b. Vom Himmel hoch da komm' ich her
c. Christ, unser Herr, zum Jordan kam | Johann Sebastian Bach
1685-1750 |
| 4. Toccata d-moll | Max Reger
1873-1916 |
| 5. Drie koraalvoorspelen
a. Ons is gheboren een kindekijn
b. Nu syt willecome, Jesu, lieven Heer
c. Mit desen nieuwen jare | Flor Peeters
1903- |
| 6. Danket dem Herrn,
denn er ist freundlich | Heinz Werner Zimmermann
1930- |

Na afloop van het concert bestaat er gelegenheid het orgel te bezichtigen.

Orde van dienst voor zondag 7 januari 1968

waarop de Heilige Doop wordt bediend en het gerestaureerde orgel voor het eerst in de eredienst klinkt.

Dienaar ds. H. J. de Jong.

Mededelingen.

Stil gebed.

Orgel: Preludium over psalm 122. Willem Vogel 1920

Votum en groet.

Gemeente: psalm 72 : 6 en 7.

Onderwijzing.

Kinderevangelie.

Dienaar: Lof zij U, Christus. . .

Gemeente: In eeuwigheid, Amen.

Gebed.

Doopgelofte.

Orgel: 'Christ, unser Herr, zum Jordan kam'.
(Melodie gezang 38 uit de 102 gezangen). Joh. Seb. Bach 1685-1750
Tijdens het binnenbrengen der kinderen.

Bediening van de Heilige Doop.

Gemeente: psalm 87 : 3.

Dankzegging.

Gemeente: psalm 105 : 1, 2 en 3.
Tijdens het wegbrengen der kinderen.

Gebed voor de opening van het Woord.

1e schriftlezing: Jesaja 12.
Koor: Hosanna den Zoon van David.

2e schriftlezing: Lucas 2 : 21.
Dienaar: Lof zij U, Christus. . .
Gemeente: In eeuwigheid, Amen.

Orgel: Vom Himmel hoch da komm' ich her.
(Melodie gezang 11). Johann Pachelbel 1653-1707

Leesboek kondiging Lucas 2: 21.

Prediking.

Inzameling der gaven.

Orgel:

- a. Zu Bethlehem geboren.
 - b. Fröhlich soll mein Herze springen.
 - c. Den die Hirten lobten sehr.
- (Melodie gezang 22).

Helmut Walcha 1907

Gezang 22.

1. Koor.
2. Gemeente.
3. Koor.
4. Gemeente.

Gebeden.

Gemeente: gezang D.

Zegen.

Gemeente: Amen.

Orgel: Toccata en fuga F-dur.

Dietrich Buxtehude 1637-1707
